

అధ్యాయం 8 భారతీయ సంగీతంలో తాళ్ లేదా తాళం మరియు రాగం సంగీతంలో

0680CH08

హిందుస్తానీ శాస్త్రీయ సంగీతంలో తాళ్

దాద్రా భాష

మాత్రా- 6

తాలి— 1 మాత్రా మీద

విభాగ్-2

ఖాలి—5 మాత్రా మీద

కెహర్వ తాళ్

మాత్రా- 8

తాలి— 1 మాత్రా మీద

విభాగ్-2

ఖాలి— 5 మాత్రా మీద

తాళ్ సంకేతాలు	X				0			
మాత్రా	1	2	3	4	5	6	7	8
బోల్స్	ధ	గె	న	తి	న	క	ధిన్	న

తాళ్ సంకేతాలు	X			0		
మాత్రా	1	2	3	4	5	6
బోల్స్	ధ	ధిన్	న	ధ	తు	న

లక్ష్యం:
ఉత్తర మరియు దక్షిణ
భారత శాస్త్రీయ సంగీతంలో
రాగం మరియు లయ
భావనను అర్థం చేసుకోండి.

భాషకు వ్యతిరేకంగా

మాత్రా- 16

తాలి— 1,5,13 మాత్రా మీద

విభాగ్-4

ఖాలి— 9 మాత్రా మీద

మీకు తెలుసా

హిందుస్తానీ సంగీతంలోని
తలా వ్యవస్థలో మొదటి
మాత్రాన్ని సామ్ అంటారు.

తాళ్ సంకేతాలు	X				2				0				3			
మాత్రా	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
బోల్స్	ధ	ధిన్	ధిన్	ధ	ధ	ధిన్	ధిన్	ధ	ధ	తిన్	తిన్	త	త	ధిన్	ధిన్	ధ

మీకు తెలుసా

మృదంగ విద్వాంసుడు సంగీత కళానిధి, పద్మభూషణ్ అవార్డు గ్రహీత పాల్టాట్ మణి అయ్యర్ 10 సంవత్సరాల వయస్సులో తన మొదటి ప్రదర్శన ఇచ్చారు. అతను తంజావూరు శ్రీ వైద్యనాథ అయ్యర్ వద్ద శిక్షణ పొందాడు. మణి అయ్యర్ కేవలం లయబద్ధమైన మధతును అందించడం కంటే మృదంగంపై సంగీత పదబంధాలకు చురుకుగా మధతు ఇచ్చే భావనను ప్రవేశపెట్టాడు. ఆయన తన కాలంలోని పలువురు ప్రముఖ కళాకారులతో కలిసి వచ్చారు. ఆయన అభిమానులు కూడా ఆయన తని అవతారాలు (సోలోలు) ఆస్వాదించారు. ఇతని శిష్యులలో చాలామంది ప్రజాదరణ పొందిన కళాకారులుగా మారారు.

కర్ణాటక సంగీతంలో తళం

కర్ణాటక సంగీతంలో బీట్ ను ఉంచడానికి తలామ్ ను ఉపయోగిస్తారు. ప్రతి తాళానికి నిర్ణీత సంఖ్యలో బీట్స్ ఉంటాయి మరియు పునరావృతమవుతాయి. దీన్నే తాళ చక్రం లేదా అవర్తనం అంటారు. తాళం భాగాలను అంగాలు అంటారు. మూడు అంగాలు:

లఘు - ఇది చప్పట్ల తరువాత వేళ్ల లెక్కింపు. ఇది 3, 4, 5, 7 లేదా 9 బీట్స్ కావచ్చు. ఇది ఇలా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది | తరువాత బీట్ల సంఖ్య (సబ్ స్క్రిప్ట్ గా).

లఘుకు మూడు బీట్స్ ఉన్నప్పుడు దాన్ని తిష్రా జాతి అంటారు.

లఘుకు నాలుగు బీట్స్ ఉన్నప్పుడు దాన్ని చతురశ్ర జాతి అంటారు.

లఘుకు ఐదు బీట్స్ ఉన్నప్పుడు దాన్ని హందా జాతి అంటారు.

లఘుకు ఏడు బీట్స్ ఉన్నప్పుడు, మనం దానిని మిశ్రా జాతి అని పిలుస్తాము.

లఘుకు తొమ్మిది బీట్స్ ఉన్నప్పుడు దాన్ని సంకీర్ణ జాతి అంటారు.

ధృతం - ఇది చేతి తరంగం తరువాత వచ్చే చప్పట్లు. దీనికి రెండు బీట్స్ ఉంటాయి. దీనిని 0 గా సూచిస్తారు.

అనుద్రుతం - ఇది కేవలం చప్పట్లు మాత్రమే. ఇది ఒక బీట్ కలిగి ఉంటుంది మరియు మీరుగా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది మరియు పై రెండింటితో పోలిస్తే ఇది తక్కువగా ఉపయోగించబడుతుంది.

లఘు, ధృతంలను తాళ రూపంలో ఎలా ప్రెజెంట్ చేస్తారో చూద్దాం.

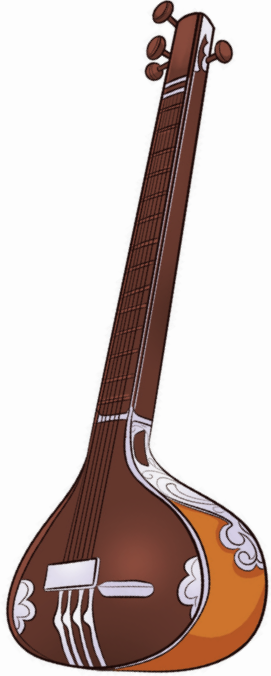
రూపక తలామ్ - ఈ తాళానికి ఒక ధృతం, తరువాత ఒక లఘు ఉంటుంది. కాబట్టి చతురశ్ర జాతి రూపక తాళం ఆరు బీట్ల చక్రం (4 + 2). దీనిని 0 గా సూచిస్తారు. 4.

ఆది తలామ్ - ఈ తాళంలో ఒక లఘు, తరువాత రెండు ధృతాలు ఉంటాయి. ఇది ఎనిమిది బీట్ల చక్రం (4 + 2 + 2). ఇది ఇలా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది 4 0 0

ఆసక్తికరమైన పదాలు

కర్ణాటక సంగీతం పదం	హిందుస్తానీ సంగీత పదం
రాగం	రాగం
ఆరోహణం	అరోహ్
అవరోహణం	అవరోహ్
గమకం	గమక్
లయమ్	లయ

సంగీతం

భారతీయ సంగీతంలో రాగాలు

భారతదేశంలో శాస్త్రీయ సంగీతంలో రెండు విభిన్న శైలులు ఉన్నాయి - కర్ణాటక లేదా దక్షిణ భారతీయ శాస్త్రీయ సంగీతం, మరియు హిందుస్తానీ లేదా ఉత్తర భారతీయ శాస్త్రీయ సంగీతం. స్వరాలు ప్రతి శైలిలో మీకు మునుపటి పేజీలలో వివరించబడింది. కర్ణాటక సంగీతంలో ఇలాంటి వాయిద్యాలను ఉపయోగిస్తారు. వీణ, వయోలిన్, వేణువు, నాదస్వరం, మృదంగం, ఘటం, కంజీరా మరియు మొర్సింగ్. ఈ రచనలు సాధారణంగా సంస్కృతం, తెలుగు, కన్నడ, మలయాళం మరియు తమిళ భాషలలో ఉంటాయి. హిందుస్తానీ సంగీతంలో ఇలాంటి వాయిద్యాలను ఉపయోగిస్తారు. తన్నురా, సితార్, శరత్, సారంగి, సంతూర్, తబలా మరియు పఖవాజ్. పాటలు సాధారణంగా హిందీ, సంస్కృతం మరియు బ్రిజ్బాషలో కంపోజ్ చేయబడతాయి.

రాగం మరియు తల గురించి అర్థం చేసుకోవడానికి వీడియోలు చూడండి.

రాగం ఒక స్కేల్ మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రతి స్కేలులోనూ ఆరోహణ (ఆరోహణ) మరియు దిగే (అవరోహణ) క్రమంలో స్వరాలు (స్వరాలు) ఉంటాయి. స్వరాలతో చేసిన మెట్ల మార్గాన్ని ఊహించుకోండి! స్కేలులోని స్వరాలు రాగాన్ని బట్టి మారుతుంటాయి.

నోటేషన్ స్కీమ్

నోట్స్ ని హయ్యర్ ఆక్టేవ్ (తార్ సప్లక్)లో రాసేటప్పుడు, నోట్స్ పై భాగంలో ఒక చుక్క ద్వారా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి, S. దిగువ ఆక్టేవ్ (మంద్ర సప్లక్) లోని గమనికలు ఈ క్రింది చుక్క ద్వారా సూచించబడతాయి, 1. మధ్య ఆక్టేవ్ (మధ్య సప్లక్) లోని స్వరాలు ఈ విధంగా స్వర ద్వారా మాత్రమే ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి, ఎస్.

రాగ జాతులు

రాగాలలో ఒక నిర్దిష్ట స్వరాలకు ఉపయోగించే మరో ఆసక్తికరమైన పదజాలాన్ని తెలుసుకుందాం. ఒక రాగానికి ఐదు స్వరాలు ఉంటే దాన్ని ఔదవ్ జాతి అంటారు. ఒక రాగానికి ఆరు స్వరాలు ఉంటే దాన్ని షాదవ్ జాతి అంటారు. ఒక రాగానికి ఏడు స్వరాలు ఉంటే దాన్ని సంపూర్ణ జాతకం అంటారు.

యాక్టివిటీ 1: రాగ భూష్

భూష్ రాగంలో ఈ క్రింది గమనికలు ఉన్నాయి:

ఆరోహణ/ఆరోహణ: స రి గ ప ద స

అవరోహణ/అవరోహణ: స ద ప గ రి స

హంసధ్వనీ రాగంలో ఈ క్రింది గమనికలు ఉన్నాయి:

ఆరోహణ/ఆరోహణ: స రి గ ప ని స

అవరోహణ/అవరోహణ: స ని ప గ రి స

గమకాలు (అలంకరణలు) ఉపయోగించి, కొన్ని స్వరాలను పునరావృతం చేయడం ద్వారా మరియు ప్రత్యేక పదబంధాలను వాయిచడం ద్వారా ఒక స్కేలును అలంకరిస్తే, అది ఒక రాగంగా మారుతుంది. ప్రతి రాగాన్ని ముఖ్యమైన స్వరాలు, ప్రత్యేక పదబంధాలతో అలంకరిస్తారు.

సంస్కృతంలో రాగం అంటే మనసుకు రంగులు వేసేది అని అర్థం. ప్రతి రాగం మనస్సులో కొన్ని భావోద్వేగ ప్రతిస్పందనలను రేకెత్తిస్తుంది. దీన్నే రసం అంటారు.

రాగాలు మరియు వాటి మనోభావాల గురించి మరింత తెలుసుకోవడానికి రాగం మరియు రసాలపై వీడియో చూడండి!

భారతీయ శాస్త్రీయ సంగీతంలో, కూర్పు అనేది శ్రావ్యం (రాగం), లయ (తలా),

మరియు సాహిత్యం (ఏవైనా ఉంటే) వంటి సంగీత అంశాల నిర్మాణాత్మక అమరికను సూచిస్తుంది. భారతీయ శాస్త్రీయ సంగీతంలో కీర్తనలను సాధారణంగా హిందుస్తానీ శాస్త్రీయ సంగీతంలో బందిష్ అని, కర్ణాటక శాస్త్రీయ సంగీతంలో కృతులు అని పిలుస్తారు.

యాక్టివిటీ 2: బిలావల్ రాగంలో స్వరమాలిక నేర్చుకోండి

సర్గంలో (స్వరాలు) పాడిన కూర్పును స్వరమాలిక అంటారు. వివిధ రాగాలను ఉపయోగించి స్వరమాలికను రచించవచ్చు. రాగం బిలావల్లో స్వరమాలికను వినండి, తీన్తాలు, సెట్ చేయండి.

స్వరమాలిక

రాగం: బిలావల్

తాళం: తీన్తాల్

స్వరకర్త: సాంప్రదాయ

ఆరోహణ: స రి గ మ ప ధ ని స[↑]

అవరోహణ: స[↑] ని ధ ప మ గ రి స

స్థాయి

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
స	ప	మ	గ	ర	గ	ర	స	స	ర	స	ని	ద	ని	స	-
స	ప	మ	గ	ర	గ	ర	స	స	ర	స	ని	ద	ని	స	-
అంతర															
ప	స	ని	ర	ప	మ	ప	ద	ని	-	ప	-	ర	ర	స	ప
స	ర	గ	ర	స	ని	ర	ప	స	ని	ద	ప	మ	గ	ర	ప

ఆసక్తికరమైన పదం

యమన్ రాగం యొక్క ప్రధాన మానసిక స్థితి శృంగరం లేదా ప్రేమ. ఈ రాగంలో కంపోజ్ చేసిన ప్రసిద్ధ సినిమా పాటలు ఎన్నో ఉన్నాయి! ఈ రాగం ఆధారంగా కొన్ని ప్రజాదరణ పొందిన పాటలను కనుగొనడానికి ప్రయత్నించండి. వాటిని నేర్చుకుని పాడండి.

యాక్టివిటీ 3: రాగ యమన్ లో బందిష్ నేర్చుకోండి

రాగ యమన్ లో బందిష్ నేర్చుకోవడానికి ఈ వీడియో చూడండి.

రాగ యమన్ లోని ఆరోహ లేదా ఆరోహణ స్వరాలు, న ర గ మ ద ని స.
రాగం యమన్ లోని అవరోహ లేదా అవరోహణ స్వరాలు, స ని ద ప మ గ రి స.

మీరు ఇంతకు ముందు పాడిన సాధారణ మకంఠే మ ఎక్కువగా ఉందని గమనించండి. ఒక్క నోట్ లో ఈ చిన్న మార్పు పాట మూడే ని మార్చేస్తుంది!

ఈ పాటలో శ్రీకృష్ణుడు వేణువును వాయింపడాన్ని, బృందావన్ గోపికలు

దాని రాగానికి నృత్యం చేయడాన్ని వివరిస్తుంది.

యెమన్ రాగం ఛోటా ఖయాల్ - కన్ఠా బన్నురి

స్థాయి

ఆజ్ బజాయి కన్ఠా బన్నురి మోహ లాయి సాగరి బ్రిజా నారి ప్యారీ

మధ్య

బృందావనం కి కుంజా గలీనా మే సంగ బ్రిఖాభానా దులారి ప్యారీ

భాషకు వ్యతిరేకంగా

స్థాయి

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
X				2				0				3			
						ప	పమ	గరె	సని	ధ	ని	రె	గమ	ప	మ
						ఆ	జ	భ	జా	ఈ	క	ఫ	బన్	స	సు
ప	-	రె	రె	గ	-	ప	పమ	గ	రె	స	ని	రె	గమ	ప	మ
రి	-	-	-	-	-	ఆ	జ	బ	జ	ఈ	క	ఫ	బన్	-	సు
ప	-	రె	రె	గ	ప	ప	ధ	ప	-	మ	మ	గ	-	పమ	గరి
రి	-	-	-	-	మొ	హ	ల	యి	-	స	గ	రి	-	బ్రి	జ
రె	గ	రె	స	-	సా										
సా	-	రి	ప్యా	-	రి										

అంతర

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
X				2				0				3			
									ప	-స	స	స	స	స	-
									-	బ్రిన్	-ద	-	వ	న	కి
-	నిధ	ని	రె	ని	నిధ	ప	-	-	మ	ధని	స	స	స	స	-
-	కున్	జ	గ	లి	న	మె	-	-	బ్రిన్	ధ	-	వ	న	కి	-
-	నిధ	ని	రె	ని	నిధ	ప	-	-	మ	ధ	మ	ధని	ధని	ని	నిధ
-	కున్	జ	గ	లి	న	మె	-	-	సన్	మ	లి	యె	-	బ్రి	ఖ
ప	-	రె	రె	రెగ	పరె	ప	పమ								
ధ	-	న	దు	ల-	రి	ఆ	జ								

మీకు తెలుసా

పండిట్ విష్ణు నారాయణ్ భత్ ఖండే హిందుస్థానీ శాస్త్రీయ సంగీతంలో నోటేషన్ వ్యవస్థను అభివృద్ధి చేశారు. వృత్తిరీత్యా న్యాయవాది అయిన ఆయనకు గొప్ప జ్ఞాపకశక్తి తెలివితేటలు ఉండేవి. దేశమంతటా పర్యటించి సంగీత విద్వాంసులను కలుసుకుని వారి నుంచి కీర్తనలు సేకరించాడు. అనేక రచనలు చేసినప్పటికీ, అతను అనేక విభిన్న రచనలను సేకరించి, వాటిని క్రామిక్ పుస్తక్ మాలికా (ఆరు భాగాలు) లో నమోదు చేశాడు.

రాగ యమన్ లో గురువుపై బందిష్ నేర్చుకోండి (క్రామిక్ పుస్తక మాలికా-మొదటి భాగం)

స్థాయి

గురు బిన్ కైసే గున్ గయే, గురు నా మానే తో గున్ నహీ ఆయే గునియన్ మే వే గుని కహవే

మధ్య

మానే టు రిజవే సబ్కో చరణ్ గాయే సాదికన్ కే జబ్ అవే

అచపాల్ తాల్ సుర్

భాష - తీన్ తాల్

*5 అనేది ఒక పదం యొక్క పొడిగింపును సూచిస్తుంది.
* - హిందూస్థానీ సంగీత సంజ్ఞామాన వ్యవస్థలో స్వరాల విస్తరణను సూచిస్తుంది.

స్థాయి

ధ ధిన్ ధిన్ ధ	ధ ధిన్ ధిన్ ధ	ధ తిన్ తిన్ తా	త ధిన్ ధిన్ ధ
		ప ప ని ధ	ప ధ ప -
		గు రు బి న	కై - సె -
మ రె మ మ	ప ---	ప ని ద ప	- మ గ రె
గు న గా -	యె ---	గు రు న మా	- నై తై -
గ రె గమప రె	స రె స -	సా సా రె రె	గ మ మ -
గు న నా హీం	ఆ - యె -	గు నీ య న	మెయ్ - వెయ్ -
ప ప - ని	మ ధ ప -		
గు ని - క	హ - వె -		

అంతర

		ప - ప మ	గ - రి -
		మా - నె -	తొ - రి -
గ ప న ద	సా సా సా సాం	సా సా గారం	సార స -ం
రు - వెయ్ -	స బ కొ -	చరనగ	హెయ్ - స -
ని ద స స	ని ని మ ప	ప గ ప -	గార స స
ది - క న	కె - జ బ	ఆ - వె -	అ చ ప ల
సరె గగ పద నిస	నిద పమ గరి సస		
త - - ల	- - - సుర్		

కర్ణాటక సంగీతం యొక్క త్రిమూర్తులు

త్యాగరాజు, ముత్తుస్వామి దీక్షితార్ మరియు శ్యామ శాస్త్రి కర్ణాటక సంగీతంలో త్రిమూర్తులుగా ప్రసిద్ధి చెందారు. వీరు కర్ణాటక సంగీతానికి మార్గదర్శక స్వరకర్తలుగా పరిగణించబడతారు. త్యాగరాజుని ముద్ర (సంతకం పదం) త్యాగరాజుడు, ముత్తుస్వామి దీక్షితరుని గురుగుడు మరియు శ్యామా శాస్త్రి యొక్క శ్యామకృష్ణుడు.. త్యాగరాజుపాటలు ఎక్కువగా భగవంతుని స్తుతిస్తూ ఉండేవి. త్యాగరాజుని పాటలు ఎక్కువగా రాముడిని స్తుతిస్తూ ఉండేవి. ముత్తుస్వామి దీక్షితార్ సంస్కృతంలో పండితుడు, మరియు అన్ని దేవతలను స్తుతిస్తూ కృతులను పాడాడు. శ్యామా శాస్త్రి కామాక్షి దేవతపై పాండిత్య రచనలు చేశారు..

యాక్టివిటీ 4: రాగం కళ్యాణిలో గీతం నేర్చుకోండి

రాగం కళ్యాణిలో గీతం యొక్క స్వరాలు (స్వరాలు) మరియు సాహిత్యం (సాహిత్యం) తెలుసుకోవడానికి ఆడియో వినండి. గీతం అనేది కర్ణాటక శాస్త్రీయ సంగీతంలో ఒక దేవుడు లేదా దేవతను స్తుతిస్తూ చేయబడిన ఒక కూర్పు. ఈ గీతం రాగం కళ్యాణిలో కూర్చబడి త్రిపుట తాళానికి సెట్ చేయబడింది. త్రిపుట తాళం అనేది 3 + 2 + 2 గా విభజించబడిన ఏడు బీట్ల లయబద్ధమైన చక్రం. కళ్యాణిలోని నోట్లు శంకరభరణంలోని నోట్ల మాదిరిగానే ఉంటాయి, ఎం మినహా. కళ్యాణిలో ఎం ఎక్కువ..

లిరిక్స్

కమల జాడల
విమల సునయన
కరివరద కరుణాంబుధే
కరుణ శారదే కమలాకాంత
కేశి నరకాసుర విభేదన
వరద వెలపుర సురోత్తమ
కరుణ శారదే కమలకాంత

ఈ పాట విశ్వ రక్షకుడైన విష్ణువు గురించి.

ఈ పాట అతని కరుణను, మహిమను

కమలాజదల

రాగం: కళ్యాణి
తాళం: త్రిపుట
స్వరకర్త: పురందరదాస

ఆరోహణం: ఎన్ ఆర్₂ జి₃ ఎం₂ పి డి₂ ఎన్₃
అవరోహణం: ఎన్₃ డి₂ పి ఎం₂ జి₃ ఆర్₂ ఎన్

స	స	స	స	ర	రి	స
క	కు	క	క	జ	ర	ల
స	ద	ప	ద	ప	మ	ప
వి	కు	ల	కు	స	య	స
గ	కు	ప	కు	ద	ర	స
క	రి	ప	ర	ద	క	రు
ద	ప	కు	ప	గ	ర	స
నామ్		బు	చ			
ద	స	ద	చ	ర	గ	.
క	రు	స	కు	ర	ధ	.
కు	ప	.	కు	గ	ర	స
క	కు	.	ల		ర	స
ర	.	.	స	.	స	.
కాన్			క			
గ	కు	ప	కు	ప	ద	ప
కె		పి	ర	ర	ప	ప
సి	ద	పి	ర	ర	కు	ప
కు	ర	పి	ప	ప	ర	స
గ	కు	ప	ప	ద	ర	స
ప	ర	ద	బ		ల	
ద	ప	కు	ప	గ	ర	స
త్రి	ర	కు	ర		క	కు
ద	స	ద	చ	ర	చ	.
క	రు	స	కు	ర	చ	.
కు	ప	.	కు	గ	రి	స
క	కు	.	ల			
రె	.	.	స	.	స	.
కాన్			క			

పాటలు పాడే పద్ధతులు

సంగీతకారులు తమ సంగీతాన్ని మరింత అందంగా మరియు వ్యక్తీకరణగా చేయడానికి ఉపయోగించే ప్రత్యేక అలంకరణలు గమకాలు. నోట్ యొక్క పిచ్ తదుపరి నోట్కు డోలనం చేయడం లేదా గైడింగ్ చేయడం ద్వారా మాడ్యులేట్ చేయబడుతుంది.

1.

స	సో	ద	ప	మ	గ	రి	స
స	.	.	.	స	.	.	.
గ	రి	స	ని	స	రి	గ	మ
స	స	గ	మ	ప	ద	స	స

2.

స	ని	ద	ప	మ	గ	రి	స
స	.	.	.	స	.	.	.
గ	ర	స	స	స	స	స	స
స	స	స	ర	గ	మ	ప	మ
గ	రి	స	స	స	రి	గ	మ
స	రి	గ	మ	ప	ద	స	స

3.

స	ని	ద	ప	మ	గ	రి	స
స	.	.	.	స	.	.	.
గ	రి	స	స	ద	స	స	స
స	స	స	రి	గ	మ	ప	మ
గ	రి	స	స	స	స	స	స
స	స	స	రి	గ	మ	ప	మ
గ	రి	స	స	స	రి	గ	మ
స	రి	గ	మ	ప	ద	స	స

౭.

స	స	ద	ప	మ	గ	రి	స
స	.	.	.	స	.	.	.
గ	రి	స	స	ద	స	స	స
స	స	స	రి	గ	మ	ప	మ
గ	రి	స	స	స	రి	గ	మ
స	స	స	రి	గ	మ	ప	మ
గ	రి	స	స	స	రి	గ	మ
స	రి	గ	మ	ప	ద	స	స

